Aukštkiemiai cemetery

In 2014, the investigation, begun in the 19th century, of Aukštkiemiai/ Oberhof cemetery continued with the excavation of two 10x2 m trenches (Figs. 1, 3, 5). These contained a 19th-century excavation site and the remains of one burial dating to 150–300 AD. Fragments of a horse skeleton and a shield boss with a handle were discovered in trench 1 under the 19th-century trench (Fig. 3, 4). This was probably part of a human and horse burial dating to 220–350 AD, which was incompletely excavated in the 19th century. The conducted investigation has allowed the cemetery's location and the boundaries of the protected territory to be corrected.

Dovilė Baltramiejūnaitė,
Linas Tamulynas

Joniškės kapinynas

Joniškės kapinynas (Klaipėdos miestas) yra vienas iš tų Klaipėdos krašto kapinynų, kurie tyrinėti XIX a. pabaigoje – XX a. pradžioje, minimi ikikarinėje spaudoje ir literatūroje, tačiau jų lokalizacija neaiški. Kapinynas žinomas nuo XIX a. pabaigos. Tuomet jį kasinėjo vietinis žemvaldys kariškis Graffas. Kapinyno situacija literatūroje neaptarta, minima, kad radiniai rasti apie 1 m gylyje kasant molį. Visi radiniai pateko į muziejų *Prussia* (žinomi jų inventoriniai numeriai: 2126; IV, 5225; 6412; V, 7093; 8564). Ikikarinėje literatūroje daugiausia šio kapinyno radinių paskelbta pagal Joachimmo Hoffmanno disertaciją, apgintą Karaliaučiuje, parašytoje ir 1941 m. išleistoje knygoje „Klaipėdos krašto vėlyvoji pagoniška kultūra" *(Hoffmann Joachim, Die spätheidnische Kultur des Memellandes, Königsberg*, 1941). Literatūroje minima, kad kapinyne rasta antkaklių vytais ir tordiruotais lankeliais, pasaginių ir vėlyvųjų laiptelinių bei žieduotųjų segių, įvairių apyrankių, smeigtukų fragmentų, keraminių puodelių šukių, svarstyklių dalis, kovos kirvis, kalavijų. Sprendžiant pagal iki Antrojo pasaulinio karo publikuotus duomenis, kapinyne rasta tik vėlyvojo geležies amžiaus radinių.

Pokario metais tiksli kapinyno vieta nelokalizuota, saugoma teritorija nenustatyta. 6-ame dešimtmetyje kapinyno teritorijoje įrengti švietimo darbuotojų kolektyviniai sodai. Tikslesnę kapinyno vietą pavyko aptikti tik po to, kai 1996 m. į LNM pateko vario lydinio apyrankė, rasta Klaipėdos mieste, viename iš sodininkų bendrijos „Švyturys" sklypų (1 pav.).

Archeologiniai tyrimai kapinyno teritorijoje atnaujinti 2006 m. Tuomet L. Tamulynas ištyrė 30 m^2, surado kelis atsitiktinius radinius. Pagal šią medžiagą buvo nustatyta spėjama kapinyno teritorija, o tai sudarė sąlygas tolesniems tyrimams, kurie tapo privalomi norint atlikti statybos darbus. Žvalgomieji tyrimai kapinyno teritorijoje vykdyti 2006 (L. Tamulynas), 2012 (D. Kiulkys), 2013 (M. Grikpėdis), 2014 m. (D. Kiulkys). Jų metu įvairiose kapinyno saugomos teritorijos dalyse ištirtas 120 m^2 plotas. Šiais tyrimais išaiškintos XIX–XX a. pradžioje vykdytų tyrimų ir stipriai apardytos kapinyno dalies vietos, ėmė aiškėti saugomos teritorijos koregavimo kryptys.

2014 m. pagal sutartį su sklypo savininku VU vykdė detaliuosius tyrimus planuojamo statyti gyvenamojo namo ir inžinerinių komunikacijų vietoje. Prieš tai šioje vietoje tyrimus atliko D. Kiulkys (žr. straipsnį p. 148–151). Detaliųjų tyrimų metu ištirtas 170 m^2 plotas (2 pav.). Tyrimai vykdyti atskiromis 9x2, 10x2, 16x3, 17x2,7 m dydžio perkasomis, dalies jų

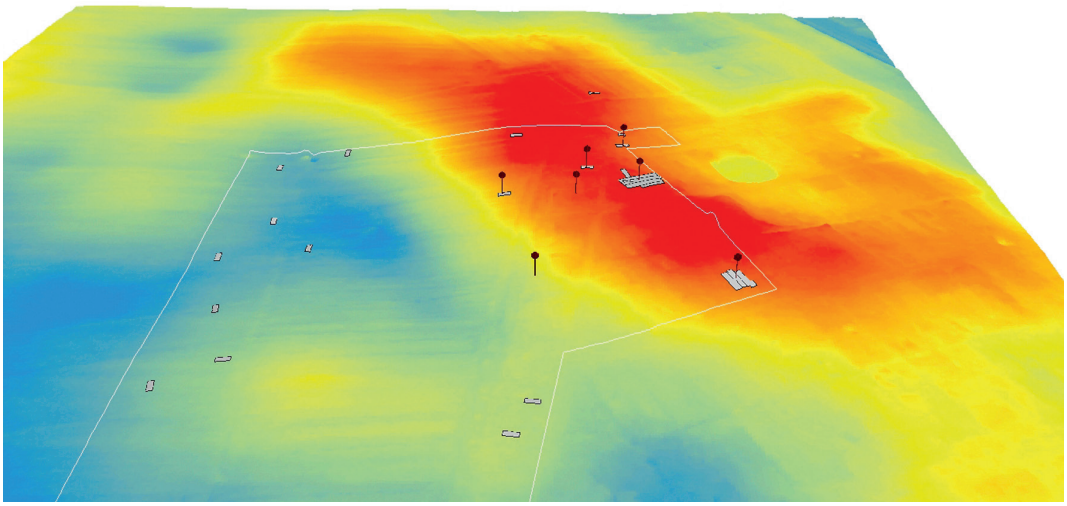

1 pav. Joniškės kapinyno reljefo modelis iš Š su parodyta saugoma teritorija (balta linija) ir tirtais plotais (pilki stačiakampiai), radinių radimvietėmis (smaigai). 2014 m. detaliųjų tyrimų plotas – aukščiausioje vietoje, priekyje – 2013 m. detaliųjų tyrimų plotas. L. Tamulyno brėž.

2 pav. 2014 m. tyrimų situacijos planas. Juodi taškai – radimvietės, raudonos žvaigždutės – tekste minimos radinių sankaupos. D. Baltramiejūnaitės brėž.

Fig. 2. Situation plan of the 2014 investigation. Black dots – find spots, red stars – the find concentrations mentioned in the text.

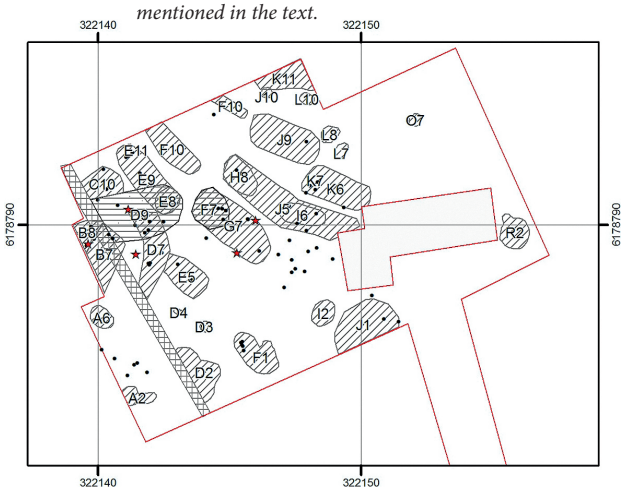

Fig. 1. A relief model of Joniškė Cemetery, as seen from the N, showing the protected territory (white line), excavated areas (grey rectangles), and find spots (pointers). Background – area excavated in 2014, foreground – area excavated in 2013.

viršutinį juodžemio sluoksnį nuimant mechanizuotai. Į tiriamą plotą pateko ir D. Kiulkio 2015 m. tirta perkasa (13 m^2). Tirto ploto ŠV dalyje aptikta daug duobių, kurių užpildas tamsus pilkas gruntas, surasti 2 spėjami kapai su įkapėmis. *Kapu 1* pavadinta 1,2 m pločio ir daugiau kaip 2,2 m ilgio duobė (objekto I6 Š dalis), orientuota ŠV–PR kryptimi. Duobės kontūras atidengtas iškart po velėnos sluoksniu. Jos užpildas – pilkas molingas gruntas. Duobės kraštai statūs, dugnas lygus. Duobės viršuje aptikta degintų kaulų fragmentų, o ant jos dugno, apie 20 cm gylyje nuo kontūro išryškėjimo, ŠV kampe rasti 2 įmoviniai ietigaliai karklo lapo formos plunksnomis. Ietigaliai orientuoti išilgai duobės ašiai. Kapas 2 (objektas F1) išryškėjo po juodžemio sluoksniu kaip iki 2 m ilgio, 80 cm pločio ovalo formos ŠV–PR kryptimi orientuota dėmė, kurios užpildas – tamsus maišytas priemolis. Išlikęs duobės gylis – 20 cm,

jos ŠV gale aptiktos įkapės – 2 apyrankės, peiliukas ir apie dešimties apvijų įvija. Osteologinės medžiagos liekanų neaptikta, tačiau pagal tvarkingai sudėtus daiktus galima spėti, kad tai kapo, kuriame mirusysis palaidotas nedegintas, liekanos.

Be šių kapų, perkasoje rasta dar keletas duobių, kurios pagal dydį gali būti skiriamos griautiniams kapams, tačiau jose nerasta jokios osteologinės medžiagos ar kapams būdingo įkapių išdėstymo.

Kapinyno teritorijoje aptikta keletas radinių sankaupų, kurios nesietinos su konkrečiais kapais. Visų pirma tai *radinių sankaupa* (objektas G7) iki 3,5 m ilgio, 1,5 m pločio duobėje, kurios užpildas – tamsus molingas gruntas. Jos pakraštyje aptikta geležinio kalavijo rankena (skersinis, buoželė) ir dalis geležtės, įsmeigtos vertikaliai (3 pav.). Kalavijas vienašmenis, pagal skersinius ir buoželę skirtinas T tipui. Išlikęs geležtės ilgis 30 cm, plotis 2,5–3 cm (į galą pla-

3 pav. Statmenai įkastas sulaužytas kalavijas su pentinu, antkaklės fragmentais, apyrankėmis, pasagine sege ir svarstyklėmis bei svoreliais in situ. L. Tamulyno nuotr.

Fig. 3. A vertically placed, broken sword with a spur, neck-ring fragments, bracelets, a penannular brooch, and a scale with weights in situ.

4 pav. Išimta radinių sankaupa. L. Tamulyno nuotr.

Fig. 4. A removed find concentration.

0 5 cm

5 pav. Viena iš radinių sankaupų prieš preparavimą. S. Satkūnaitės nuotr.

Fig. 5. One of the find concentrations prior to full exposure.

tėjanti). Šalia kalavijo geležtės liekanų buvo geležinis pentinas, vytos vielos antkaklės fragmentai, viena šalia kitos sudėtos 5 gyvulinės apyrankės, pasaginė aguoninė segė, svarstyklių lėkštelių ir grandelių fragmentai, 3 svoreliai (bronzinis ir švininis) ir keletas neidentifikuotų radinių fragmentų (4–6 pav.). Toje pačioje duobėje (objekte G7) aptikta *radinių sankaupa* (objektas G5), susidedanti iš vytos vielos fragmentų ir po jais buvusių perpus sukapotų gyvulinių apyrankių 12 fragmentų. Be šių radinių, tirtame plote aptikta ir daugiau užkastų *radinių sankaupų*: 3 gyvulinių apyrankių, pasaginės segės aguoniniais galais ir pasaginės segės storėjančiais galais sankaupa; pasaginės segės žvaigždiniais galais bei kelių apyrankių fragmentų. Kaip vieną įdomesnių radinių galima paminėti aptiktus su jokia duobe ar dėme nesusijusius dviašmenio kalavijo fragmentus. Kalavijo geležtė sulaužyta į 3 dalis, kurios susmeigtos į įžemį. Tyrimų metu aptikta per 60 atsitiktinių pavienių radinių (identifikuoti vario lydinio karoliukai, kalavijo makštų apkalas, juostinių apyrankių fragmentai, vytų antkaklių lankelių fragmentai, pasaginės segės ir jų fragmentai ir t. t.) ir degintų kaulų iš suardytų degintinių kapų.

6 pav. Radinių sankaupa (objektas H6) iš kalavijo fragmentų, pentino, vytinės antkaklės fragmentų, 6 apyrankių zoomorfiniais galais, pasaginės segės aguoniniais galais, svarstyklių lėkštelių, 3 svorelių baigus preparavimą. L. Tamulyno nuotr.

Fig. 6. A find concentration (object H6) consisting of sword fragments, a spur, fragments of a twisted wire neck-ring, 6 bracelets with zoomorphic terminals, penannular brooches with poppy head terminals, scale trays, and 3 weights after full exposure.

7 pav. Atsitiktinis radinys – kabutis–medalionas. J. Mažeikaitės nuotr.

Fig. 7. A chance find: a medallion pendant.

Iš atsitiktinai rastų dirbinių paminėtinas vario lydinio kabutis–medalionas, dengtas balto metalo plokštele ir puoštas šešiomis mėlyno stiklo akutėmis (7 pav.). Tai kol kas bene ankstyviausias radinys iš Joniškės kapinyno, leidžiantis jo datavimą paankstinti bent jau iki VIII a.

Apibendrinant 2014 m. vykdytus detaliuosius tyrimus, galima teigti, kad 170 m^2 tyrimai suteikė papildomos informacijos apie laidoseną. Kapinyne aptikta ir degintinių kapų liekanų, ir griautiniams kapams būdingų duobių. Tyrimų rezultatai leidžia paankstinti kapinyno chronologijos apatinę ribą iki VIII a. Kapinyne aptiktas iki šiol nefiksuotas įvairių daiktų užkasimo būdas atskiromis sankaupomis.

Joniškė Cemetery

The excavation of Joniškė Cemetery, which was excavated in the late 19th – early 20th century, and located again in 2006, continued in 2014 (Fig. 1) when a 170 m^2 area was excavated (Fig. 2) and two burials, several find concentrations (Figs. 3–6), and isolated finds (Fig. 7) were discovered. The artefacts date to the 8th–12th centuries.

Mindaugas Grikpėdis

Klemiškės kapinynas

Apie *Clemmenhof* vietovėje (Klaipėdos r.) esantį geležies amžiaus kapinyną žinoma nuo XX a. pradžios. 1908 m. tyrimus jame vykdė A. Bezzenbergeris, ištirtas plotas nėra aiškus, o radiniai datuojami III–IV ir XII–XIII a. Tarpukario spaudoje kartais pasirodydavo informacijos apie kapinyno tyrinėjimus ar aptiktus radinius (Engel C., *Die Kultur des Memellandes in vorgeschichtlicher Zeit*, Memel, 1931, p. 84; Hoffmann J., *Die spätheidnische Kultur des Memellandes*, Königsberg, 1941, p. 149, lent. III, XIII ir kt.). Iki 1945 m. radiniai buvo saugomi „Prussia“ muziejuje Karaliaučiuje. Po karo pasikeitus vietos gyventojams, prarasta informacija apie tikslesnę kapinyno lokalizaciją, todėl iki šių dienų nebuvo aiški jo buvimo vieta. Tarybiniu laikotarpiu kapinyno neieškota – 1977–1979 m. MMT žvalgomosios ekspedicijos Klaipėdos rajone ataskaitoje Klemiškės kapinynas yra tapatinamas su 1972 m. aptiktu nauju Slengių kapinynu (Dakanis B., Senkapiai Klaipėdos rajone, *KPC archyvas*, f. 27, a. 1, b. 87, p. 20). 1999 m. žvalgymus Klemiškėje atliko archeologas L. Tamulynas, tačiau archeologinių radinių neaptiko (*LIIR*, f. 1, b. 3377, p. 7).

2012 m. sužinota apie galimą kapinyno vietą – Klemiškės I kaime klojant kanalizaciją,

1 pav. 2012 m. klojant kanalizaciją aptikti radiniai: įvijinė antkaklė, plokštelinė segė bei įvijiniai žiedai. L. Tamulyno nuotr.

Fig. 1. Finds discovered in laying a sewer line in 2012: a coiled neck-ring, a flat brooch, and coil rings.